

Vergaderjaar 1987-1988

20385

Verslag van de vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten omtrent haar werkzaamheden

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 3 december 1987

De vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer van haar werkzaamheden in de periode van 7 maart 1985 tot 30 november 1987 verslag uit te brengen.

1. *Samenstelling van de commissie*

Vanaf de aanvang van de verslagperiode, 7 maart 1985, tot 3 juni 1986, de dag waarop de op 21 mei 1986 gekozen leden der Kamer werden beëdigd werd de commissie gevormd door de leden Den Uyl (voorzitter), Engwirda, Nijpels en B. de Vries. Op 3 juni 1986 kreeg de commissie haar huidige samenstelling: B. de Vries (voorzitter), Kok, Van Mierlo en Voorhoeve.

2. *Beknopt overzicht van de in de verslagperiode verrichte werkzaamheden*

Op 14 mei 1985 voerde de commissie overleg met de minister-president over de activiteiten van de Inlichtingen Dienst Buitenland (IDB).

Op 10 september 1985 sprak de commissie met de minister van Binnenlandse Zaken over eventuele betrokkenheid van Nederlandse inlichtingendiensten bij activiteiten van Greenpeace. Bij die gelegenheid werd vervolgens overleg gevoerd over mogelijke gevolgen van een spionage-affaire in de Duitse Bondsrepubliek voor Nederland. Het derde gespreksonderwerp betrof eventuele contacten van een buiten Nederland verblijvende Nederlander met één of meer inlichtingendiensten van Oostbloklanden, respectievelijk diens eventuele contacten met de PLO.

Op 12 september 1985 voerde de commissie over dit laatste onderwerp overleg met de minister-president in verband met diens verantwoordelijkheid voor de IDB. Tijdens dit overleg werd eveneens van gedachten gewisseld over de organisatie en de taakstelling van de IDB.

Op 5 december 1985 voerde de commissie overleg met de minister van Binnenlandse Zaken naar aanleiding van de arrestatie van een medewerkster van een te Amsterdam gevestigd octrooibureau.

Op 21 januari 1986 voerde de commissie overleg met de minister van Binnenlandse Zaken, tevens minister van Justitie a.i., naar aanleiding van berichten omtrent op handen zijnde terroristische acties.

Op 21 oktober 1986 werd de commissie mondeling ingelicht door de minister van Binnenlandse Zaken over internationale samenwerking op het terrein van de bestrijding van terreur en terrorisme.

Op 20 november 1986 voerde de commissie met dezelfde minister overleg over het laatstgenoemde onderwerp. De Wet Openbaarheid van Bestuur en haar betekenis voor het functioneren van de inlichtingendiensten vormde het tweede onderwerp van dit overleg.

Op 27 januari 1987 heeft de commissie overleg gevoerd met de minister van Binnenlandse Zaken a.i. over recente aanslagen op vestigingen van Makro. Tevens werd opnieuw van gedachten gewisseld over internationale samenwerking op het gebied van de bestrijding van terreur en terrorisme.

Op 7 mei 1987 heeft de commissie met de minister van Binnenlandse Zaken van gedachten gewisseld over de publicatie van een kwartaal-overzicht van de BVD in het blad «Bluf».

Op 24 september 1987 voerde de commissie overleg met de minister van Binnenlandse Zaken over gedragingen van twee Tsjechische stagiaires bij het Fysisch Dynamisch Onderzoekslaboratorium te Amsterdam.

3. Inlichtingen Dienst Buitenland (IDB)

In haar vorige verslag (18 895, nr. 1) maakte de commissie gewag van een toezegging van de minister-president aan de commissie haar op de hoogte te zullen houden van ontwikkelingen op het gebied van de herstructurering van de Inlichtingen Dienst Buitenland.

In een tweetal gesprekken met de minister-president werd van gedachten gewisseld over mogelijkheden tot verbetering van coördinatie door de IDB, over verhoging van de effectiviteit van de activiteiten van de dienst en over de plaats van de dienst temidden van de andere inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De minister-president deelde mee dat de personeelsproblemen bij de IDB tot het verleden behoren en dat de dienst nu goed functioneert. Opheffing van de dienst wordt dan ook niet overwogen. Wel zal worden gezien of verdere inkrimping mogelijk is.

De commissie was van oordeel dat, indien de Kamer met de regering nader van gedachten zou willen wisselen over de taakuitoefening van de IDB zulks het beste zou kunnen geschieden tijdens de openbare behandeling van het wetsvoorstel dat beoogt aan de verschillende inlichtingen- en veiligheidsdiensten een wettelijke basis te geven (17 363). Zij deelde dat op 29 mei 1985 schriftelijk aan de Voorzitter mede.

4. Nederlandse inlichtingendiensten en de activiteiten van Greenpeace

Aanleiding tot het voeren van overleg met de minister van Binnenlandse Zaken vormde de aanslag op het schip «Rainbow Warrior» van Greenpeace in de haven van Auckland in Nieuw Zeeland op 10 juli 1985. Waarbij zo later bleek, twee medewerkers van een Franse inlichtingendienst waren betrokken. Bij de aanslag kwam een fotograaf met de Nederlandse nationaliteit om het leven.

De minister van Binnenlandse Zaken deelde mede dat de BVD geen informatie heeft verzameld over Greenpeace aangezien Greenpeace geen staatsgevaarlijke of anti-democratische organisatie is.

5. Terreur en terrorisme; internationale samenwerking ter bestrijding

Verschillende keren heeft de commissie met de minister van Binnenlandse Zaken overleg gevoerd over de bestrijding van nationale en internationale terreur, terrorisme en terroristische aanslagen, zulks al dan niet naar aanleiding van concrete dreigingen daarvan. De minister wees de commissie op het feit dat internationaal terrorisme meer en meer gepaard gaat met aanslagen die worden gepleegd door zgn. zelfmoord-commando's tegen wie bijna nooit afdoende maatregelen mogelijk zijn.

Duidelijk is ook geworden dat sommigen in Nederland, van wie tot voor kort mocht worden aangenomen dat zij hun doelstellingen langs min of meer vreedzame weg poogden te bereiken, inmiddels niet schromen zulks met brandstichting of vernielingen te doen. De aanslagen op de vestigingen van Makro en op enkele tank-stations van Shell zijn daar het bewijs van.

Voorzover het betreft de bestrijding van internationaal terrorisme onderhoudt de BVD contacten met zuster-diensten in het buitenland opdat relevante informatie kan worden uitgewisseld. Zo veel mogelijk wordt in voorkomende gevallen bevorderd dat passende maatregelen ter voorkoming van menselijk leed en van materiële schade worden getroffen. Daarbij wordt steeds getracht onnodige onrust in de samenleving te vermijden.

8. Publikatie van een kwartaaloverzicht van de BVD in 'Bluf'.

Op 7 mei 1987 pleegde de commissie overleg met de minister van Binnenlandse Zaken naar aanleiding van de recente publikatie van een kwartaaloverzicht van de BVD in het blad «Bluf». De minister zette uiteen waarom, nadat het vermoeden was gerezen dat een kwartaaloverzicht in «Bluf» zou worden gepubliceerd, aangifte werd gedaan van het vermoeden van overtreding van de artikelen 98a en 98c van het Wetboek van Strafrecht. De verantwoordelijke rechter-commissaris besloot op deze aangifte actie te ondernemen met het doel te verhinderen dat het genoemde blad zou verschijnen.

Klaarblijkelijk bevonden zich op een ander adres dan daar waar de inbeslagneming van drukwerk en apparatuur plaats vond copieën of drukplaten van de bewuste uitgave, want op 30 april bleek het blad op een aantal plaatsen in Amsterdam te worden verkocht.

De minister zette aan de commissie uiteen in welke oplagen, op welke wijze en aan wie de kwartaaloverzichten van de BVD ter beschikking worden gesteld.

7. De arrestatie van een medewerkster van een te Amsterdam gevestigd octrooibureau

De aanhouding op 13 november 1985 door de Officier van Justitie te Amsterdam van een medewerkster van een octrooibureau te Amsterdam is voor de commissie aanleiding geweest overleg te voeren met de minister van Binnenlandse Zaken. Deze deelde de commissie mee dat de desbetreffende medewerkster was aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 98a van het Wetboek van Strafrecht. Zij was voornemens geweest gerubriceerde documenten ter beschikking te stellen aan de DDR.

De commissie ontving voorts nadere, door haar in verband hiermee gevraagde informatie van de zijde van de minister.

8. De gedragingen van twee Tsjechische stagiaires bij het Fysisch Dynamisch Onderzoekslaboratorium (FDO) te Amsterdam

Op 24 september 1987 sprak de commissie met de minister van Binnenlandse Zaken over het vermoeden dat twee Tsjechische stagiaires zich bij genoemd laboratorium toegang zouden hebben verschaft tot gerubriceerde informatie op het terrein van de ultracentrifuge. Op 22 september 1987 waren door de leden Zijlstra en Van Iersel over dit onderwerp schriftelijke vragen gesteld aan de regering, welke op 21 oktober 1987 werden beantwoord door de minister van Buitenlandse Zaken, mede namens zijn ambtgenoten van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken (zie Aanhangsel vergaderjaar 87-88, nr. 69). Tijdens het overleg zette de minister van Binnenlandse Zaken uiteen dat de

beveiligingsverantwoordelijkheid met betrekking tot de FDO krachtens de kernenergiewetgeving berust bij de minister van Economische Zaken. De BVD heeft voorts een algemene taak tot bevordering van de veiligheid in en rond zgn. vitale bedrijven en instellingen. In dat kader stelt zij, indien de verantwoordelijke minister daartoe het verzoek doet, een veiligheids-onderzoek in. Gelet op de aard van de door de twee stagiaires te verrichten werkzaamheden werd voor geen van beiden een dergelijk onderzoek aangevraagd. De minister deelde tot slot mede dat er geen aanwijzingen zijn dat de twee betrokkenen zich inderdaad toegang hebben verschaft tot gerubriceerde informatie.

9. De inlichtingendiensten en de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB)

Op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken voerde de commissie op 20 november 1986 een eerste overleg over het toenemend aantal verzoeken tot inzage of overlegging van BVD-dossiers, gebaseerd op de WOB. Gelet op de uitspraken van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State moet de BVD, ingeval van zodanige verzoeken tot inzage in dossiers, per bladzijde nagaan of het in het geding zijnde dossier informatie bevat, die wegens het belang van de staat niet kan worden verstrekt. Dit neemt langzamerhand zo veel tijd dat het goed functioneren van de dienst in toenemende mate belemmeringen ondervindt. Meer nog is de minister echter ontrust over de mogelijke andere gevaren die hierdoor kunnen ontstaan.

De minister gaf te kennen over dit vraagstuk gaarne met de commissie van gedachten te willen wisselen zodra er, mede aan de hand van uitspraken van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State, meer inzicht in de problemen is verkregen.

10. Uitwijzing van personen

De regering heeft de commissie, overeenkomstig de ter zake bestaande afspraken, ingelicht omtrent de redenen die haar ertoe hebben gebracht een vertegenwoordiger van een Oosteupees land persona non grata te verklaren.

11. Behandeling van brieven, al dan niet bevattende klachten over de BVD

In de verslagperiode ontving de commissie een twaalfstal brieven van individuele burgers, van raadsliden van individuele burgers en van groepen van burgers. Een viertal brieven moest de commissie onbeantwoord laten omdat de daarin aan de orde gestelde materie haar niet regardeerde. De adressanten ontvingen daarvan bericht. Zes brieven bevatten kritische opmerkingen, respectievelijk klachten over het optreden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten; geen van deze brieven gaf de commissie uiteindelijk aanleiding de regering van haar kritiek op het handelen van deze diensten te doen blijken. Een tweetal brieven is in behandeling.

De voorzitter van de commissie,
B. de Vries

De griffier van de commissie,
Nieuwenhuizen